

Temat 1, 2: Zróżnicowanie rasowe ludności świata

https://www.geografia24.eu/geo_prezentacje_pr_2/302_2_ludnosc_i_osadnictwo/r2_2_05a.pdf

Temat 3, 4: Zróżnicowanie językowe ludności świata.

https://www.geografia24.eu/geo_prezentacje_pr_2/302_2_ludnosc_i_osadnictwo/r2_2_05a.pdf

Zróżnicowanie rasowe ludności świata

Człowiek wędrował do różnych części świata, gdzie musiał się przystosować do zastanych tam warunków klimatycznych.

Rasy ludzkie są więc wynikiem możliwie jak najlepszej adaptacji do odmiennych warunków. Kolor skóry zależy jest od ilości zawartej w niej melatoniny - hormonu aminokwasowego, powodującego zmianę stanu skupienia melaniny (czarnego pigmentu) w melanocytach (komórkach barwnikowych) skóry i tworzenia się jej skupisk. Liczba melanocytów we wszystkich rasach właściwie się nie różni, jedynie ich rozmieszczenie jest charakterystyczne dla każdej z ras. W warunkach częstego operowania silnych promieni słonecznych, najkorzystniejsze są ściśle skupiska tych komórek, dzięki którym pochłaniane są promienie ultrafioletowe - taką adaptacją do środowiska wykazuje się rasa czarna (rys 1). Promienie słoneczne są niezbędne organizmowi, więc jeśli jest ich niewiele należy je jak najlepiej wykorzystać, w czym ułatwia biała skóra, która przepuszcza promieniowanie UV potrzebne do produkcji witaminy D, regulującej gospodarkę wapniową i fosforową organizmu. Organizmy ludzi żyjących w danych strefach klimatycznych musiały się przystosować do panujących tam warunków.

Sama budowa ciała zależy od temperatury panującej zazwyczaj na danym terenie, generalnie ludzie z gorących i suchych stref są wysocy, szczupli, co zapewnia im szybką wymianę ciepła. Natomiast krępą budową ciała i krótkimi kończynami charakteryzują się ludzie z zimnych stref klimatycznych, gdyż taka budowa ciała pozwala na większą proporcję tkanki tłuszczowej, dzięki czemu ciepło jest dłużej zatrzymywane w organizmie.

Różnice między rasami są najbardziej widoczne, gdy przyjrzymy się twarzom, nie chodzi tu wyłącznie o kolor twarzy, lecz również o jej kształt, który również jest przejawem dostosowania się do środowiska. Przykładem może być twarz mongoloidów, która została zabezpieczona przed chłodem poprzez zmniejszenie jej wielkości (zdj. 2) - oczy zostały otoczone poduszkami tłuszczu, co zapewnia ochronę gałki ocznej i zatok przed zimnem. Również zawartość tlenu w powietrzu

decyduje o naszym wyglądzie. Cechą charakterystyczną mieszkańców gór jest zwiększona klatka piersiowa (zdj. 3) , co spowodowane jest tym, że zawartość tlenu na tych terenach jest niska, więc należy wdychać i wydychać większe porcje powietrza.

Środowisko, w którym żyjemy jest niezmiernie zróżnicowane i żeby w nim przetrwać musimy się do niego przystosowywać, proces ten trwa od zarania ludzkości i jest on powodem różnorodności wśród ludzi.

Rys. 1
Ciemna skóra chroni aborygenów przed promieniowaniem nadfioletowym, zaś szerokie nozdrza pomagają w filtracji wilgotnego powietrza

Rys. 2
U mieszkańców zimnych klimatów występują poduszeczki tłuszczu wokół oczu chroniąc gałki oczne wraz z zatokami przed mrozem.

Rys. 3
Silne i szerokie klatki piersiowe, zapewniające większą pojemność płuc występują u mieszkańców górskich regionów.

Wszyscy ludzie żyjący na Ziemi, bez względu na rasę, należą do jednego gatunku - homo sapiens, czyli człowiek rozumny. Klasyfikowanie ludności świata pod względem rasowym napotyka duże trudności. Wynikają one z ogromnego zróżnicowania rodzaju ludzkiego oraz migracji zarówno prehistorycznych, jak i późniejszych. Podział na rasy wynika z porównania takich cech jak: kolor skóry i oczu, kształt głowy, kolor i kształt włosów, wielkość i budowa ciała, grupy krwi. Niektórzy antropologowie wyróżniają ponad 20 ras ludzkich.

Francuski zoolog, anatom i ewolucjonista George Cuvier opisał w 1798 roku trzy rasy (dziś nazywane najczęściej odmianami lub wielkimi rasami) ludzkie: białą (europoidalną), czarną (negroidalną) i żółtą (mongoloidalną). Intuicyjnie wyróżniono je od dawna, jednak dopiero G.

Cuvier przedstawił naukowy opis różnic fizycznych typów człowieka, uwzględniając nie tylko kolor skóry, ale i inne cechy, zwłaszcza proporcje części ciała, kształt czaszki, twarzy, nosa, kształt i barwę oczu, intensywność i rodzaj owłosienia. Jego zasługą jest też zaliczenie amerykańskich Indian do odmiany żółtej. Przedtem, mimo licznych podobieństw w wyglądzie do mieszkańców Azji Wschodniej, byli oni uznawani za odmienną wielką rasę zwaną „czerwoną (nazwa jest mylącą, pochodzi bowiem od obrzędowego malowania przez niektóre plemiona indiańskie skóry na czerwono) lub amerykańską.

Wprawdzie podział G. Cuviera zaczęto krytykować niemal natychmiast po jego ogłoszeniu, jako zbyt mało szczegółowy, nie uwzględniający ogromnego fizycznego zróżnicowania gatunku Homo sapiens, przetrwał on jednak do dzisiaj, dzięki swej prostocie i zwróceniu uwagi na cechy najłatwiej obserwowalne.

Oprócz niego stosowane są jednak także inne, bardziej szczegółowe. Często stosowany jest podział ludzkości na 4 odmiany, oprócz opisanych przez G. Cuviera wyróżniona jest wówczas odmiana australoidalna, do której zaliczani są pierwotni mieszkańcy Australii i Malezji. Niekiedy za odrębną czwartą wielką rasę uznawana jest „rasa brunatna”, do której zaliczane są liczne ludy Azji Południowo – Wschodniej, w rzeczywistości powstałe z wymieszania różnych odmian.

Klasyczny podział rasowy (3 rasy główne):

Rasa biała (europeidalna, kaukaska) dzieli się na trzy gałęzie:

- europejską - ludy Europy i ludność pochodzenia europejskiego w obu Amerykach, Australii, Nowej Zelandii, RPA oraz Rosjanie w Azji;
- semicko-chamicką - głównie Arabowie w północnej Afryce i na Bliskim Wschodzie;
- indyjsko-irańską - ludność Azji Południowo-Zachodniej (np. Turcy, Irańczycy) i północnych Indii.

Rasa żółta (mongoloidalna) składa się z 2 gałęzi:

- azjatyckiej - Chińczycy, Mongołowie, Koreańczycy, ludy Syberii i Dalekiego Wschodu (np. Jakuci, Ewenkowie) oraz Eskimosi;
- amerykańskiej - są to Indianie obu Ameryk.

Rasa czarna (negroidalna) dzieli się na 2 gałęzie:

- afrykańską - zamieszkującą tereny na południe od Sahary - są to Murzyni sudańscy, Murzyni Bantu, Pigmeje, Buszmeni, Hotentoci, należą do niej również potomkowie murzyńskich niewolników w obu Amerykach;
- oceaniczną - są to aborygeni w Australii, Papuasi na Nowej Gwinei oraz ludy Melanezji.

Oprócz ras głównych wyróżnia się też formy przejściowe między rasami, czyli ludy mające mieszane cechy dwóch różnych ras. Są to:

- forma przejściowa między rasą białą a czarną - zamieszkuje Czad, Sudan, Etiopię, Erytreę, Somalię, część Kenii oraz południowe Indie;
- forma przejściowa między rasą białą a żółtą - są to ludy centralnej Azji (np. Kazachowie, Ujgurzy) oraz Metysi w obu Amerykach (najwięcej w Meksyku);
- forma przejściowa między rasą żółtą a czarną - zamieszkuje Japonię, Półwysep Indochiński (Wietnam, Kambodżę, Tajlandię), Archipelag Malajski (Indonezyjczycy), Filipiny oraz wyspy Mikronezji i Polinezji. Innym obszarem występowania tej formy jest Madagaskar.

W 1962 r. przedstawiony została, a następnie zyskał dużą popularność, podział na 8 ras, stanowiący w zasadzie rozszerzenie propozycji Cuviera. Wyróżnia się w nim:

- rasę europejską – cechującą się najjaśniejszą skórą, znacznym odsetkiem blondynów i osobników jasnookich (zwłaszcza niebieskookich), silnym zarostem i owłosieniem ciała u mężczyzn; oczy są często migdałokszałtne; należą do niej ludy Europy, napływowa ludność Ameryk, Australii, Nowej Zelandii, RPA, Rosjanie w Azji oraz Arabowie w Afryce i Azji;
- rasę indyjską – o stosunkowo ciemnej skórze, ale europeoidalnych rysach twarzy (np. na ogół wąski nos), wysokim wzroście, granatowoczarnych, prostych lub falistych włosach; zamieszkującą Półwysep Indyjski;
- rasę azjatycką – o żółtej skórze, twarzy zwykle płaskiej, z częstym występowaniem fałdy mongolskiej (fałda skórna zakrywająca od góry wewnętrzny kat szpary ocznej i górną powiekę, jej obecność powoduje „skośne oczy”), włosy są na ogół czarne, grube i proste; występującą w Azji, na wybrzeżach Ameryki Północnej i na Madagaskarze;
- rasę amerykańską – o żółtej lub brunatnej skórze, czarnych i prostych włosach, rasa ta cechuje się wyraźną odrębnością pod względem grup krwi, m.in. niemal zupełnie brak u jej przedstawicieli grupy A; są to Indianie obu Ameryk;
- rasę polinezyjską – o jasnobrunatnej skórze, twarzach z często występującą fałdą mongoloidalną, włosach czarnych, prostych lub falistych; są to ludy Polinezji i Mikronezji;
- rasę afrykańską – o wyraźnie ciemnej, często czarnej skórze, włosach włnistych, lub typu fil-fil, oczach bardzo ciemnych i płytko osadzonych, słabym zarostem i owłosieniem, szerokim, spłaszczonym nosie, grubych, często wywiniętych wargach, słabo wykształconej brodzie; jest to czarna ludność żyjąca na południe od Sahary;

- rasę australijską – o skórze ciemnobrunatnej, falistych włosach, silnym zaroście, wydatnych łukach brwiowych, szerokim nosie o bardzo niskiej nasadzie, wielkich zębach trzonowych i przedtrzonowych; są to aborygeni w Australii;
- rasę melanezyjską – o „murzyńskim wyglądzie” (ciemnej, często czarnej skórze, słabym owłosieniu, szerokim, spłaszczonym nosie itd.), cechującą się nadto niemal całkowitym brakiem osobników o grupie krwi RH – minus; zajmującą Nową Gwineę i wyspy Melanezji.

Rasy europejska i indyjska stanowią odpowiednik białej odmiany człowieka, azjatycka, amerykańska i polinezyjska – żółtej, a afrykańska, australijska i melanezyjska – czarnej.

Zdecydowanie największą mieszańką ras jest ludność Ameryki Łacińskiej. Występuje tam rdzenna ludność indiańska należąca do rasy żółtej, potomkowie białej ludności pochodzenia europejskiego oraz potomkowie murzyńskich niewolników. Doszło tam do zjawiska metysażu, czyli wymieszania się ludności o różnych cechach rasowych. Słowo Metys używane jest najczęściej na określenie mieszkańca rasy europejskiej i amerykańskiej (Białego i Indianina), jednak często nazywa się tak każdego mieszańca dwóch ras. Proces mieszania się ras ludzkich jest zapewne długotrwały, jak istnienie ras. Uległ on nasileniu w ostatnich kilku stuleciach w związku z masowymi przemieszczeniami ludności w skali globu (zwłaszcza kolonizacją europejską obu Ameryk i wywozem niewolników z Afryki do Ameryki i do krajów arabskich) i coraz większymi ułatwieniami kontaktów międzyludzkich.

Rasizm

Rasizm to doktryna głosząca, że ludzie dzielą się na rasy nie tylko ze względu na cechy somatyczne (budowa ciała, kolor skóry) ale i psychiczne. Rasy są nierówne, "wyższe", "niższe". Mieszanie ras prowadzi do degeneracji ludzkości, upadku cywilizacji i kultur. Według tego przekonania konieczne jest troska o czystość rasowa i stosowanie segregacji rasowej. Jednakże argumenty z dziedziny genetyki, antropologii, psychologii, czy historii kultury, przytaczane na poparcie tych poglądów nie znalazły potwierdzenia w wynikach wielu przeprowadzonych testów, i można bezspornie twierdzić, że mają one podłoże społeczno-ekonomiczne, a nie genetyczne. Nie znalazły również poparcia próby wykazania, że krzyżowanie się ras ma ujemne skutki biologiczne, czyli że potomstwo przedstawicieli różnych ras jest umysłowo, lub fizycznie mniej sprawne, niż potomstwo pary tej samej rasy.

Za twórców rasizmu uważa się: dyplomatę francuskiego z XIX w. Hrabiego J.A. Gobineau (uznawał wyższość rasową Germanów) i niemieckiego filozofa pochodzenia angielskiego H.S. Chamberlaina, tworzącego na przełomie XIX i XX w. (teoria o wyższości rasy aryjskiej).

Nienawiść rasowa

Twierdzi się czasem, że awersje między poszczególnymi typami ludzkimi są nieuniknione. Jest to jednak niezwykle błędne założenie, gdyż dowiedziono, że dzieci różnych ras, wychowane razem, nie wykazują żadnych antagonizmów. Nie ulega więc wątpliwości, że nienawiść rasowa istnieje jedynie wtedy, kiedy zostaje wpojona.

Gdy po I wojnie światowej, i w okresie wielkiego kryzysu gospodarczego dla Niemiec nadszedł czas niepowodzeń, antysemickie doktryny nazistów stały się podstawą do obarczania winą za to ludności żydowskiej. Niezwykle wygodne jest mieć grupę ludzi, odcinającą się znacznie od naszej grupy, przeciwko której można skierować agresję bez urażenia sąsiadów. Fakt ten wykorzystali faszyci w Wielkiej Brytanii: we wschodniej dzielnicy Londynu usiłowali wywołać rozruchy antysemickie, w Cardiff zaatakowali Murzynów, w Liverpoolu zaś obiektem ich prześladowań stali się Irlandczycy.

Tego rodzaju psychologiczne skłonności podtrzymują w gruncie rzeczy ci, którzy odnoszą korzyść z rozłamów rasowych i narodowościowych. Na wielu obszarach współczesnego świata ciemnoskórzy stanowią potężne źródło taniej siły roboczej dla farmerów i przemysłowców. W przypadku wzrostu ich płac lub poprawienia warunków pracy, zyski mogłyby zmniejszyć się lub spaść do zera.

Na przykład w jednym z okręgów górniczych w południowej Afryce, w roku 1937 przeciętny dochód w skali rocznej wynosił dla 36 tysięcy robotników europejskich 390 funtów szterlingów, zaś dla 280 tysięcy robotników nie-europejskich - 47 funtów szterlingów. Gdyby wszyscy robotnicy byli zrzeszeni w związkach zawodowych, tak jak na niektórych obszarach Stanów Zjednoczonych, niższa pozycja ekonomiczna robotników nie-europejskich uległaby na pewno szybkiej poprawie na niekorzyść ich pracodawców. Z tego też względu w interesie grupy rządzącej i pracodawców leży utrzymanie podziału rasowego i podbudowywanie tego stanowiska fałszami z dziedziny biologii człowieka.

Zróżnicowanie językowe ludności świata

Ludność na świecie jest zróżnicowana pod względem językowym ze względu na swoje pochodzenie. Praktycznie każdy kraj ma tylko sobie właściwy język, który najczęściej staje się jego **językiem urzędowym** i powstają też również ich specyficzne odmiany, czyli **dialekty**. Z powodu ich dużej ilości i różnorodności Organizacja Narodów Zjednoczonych wyróżniła tak zwane **języki oficjalne**, do których należy język angielski, rosyjski, francuski, chiński, arabski, hiszpański.

Ze względu na wspólne pochodzenie języków i ich pokrewieństwo dzieli się je na poszczególne rodziny, które są podzielone na podrodziny, a te z kolei na grupy.

Indoeuropejska rodzina językowa dzieli się na grupę **indo-irańską** (np. język hindi, beludzi, urdu, perski, bengalski), **germańską** (np. język angielski, niemiecki, islandzki, szwedzki, norweski, duński, niderlandzki), **słowiańską** (np. język polski, rosyjski, ukraiński, czeski, słowacki, macedoński, słoweński), **romańską** (np. język francuski, hiszpański, kataloński, włoski, portugalski, rumuński), **ormiańską** (np. język ormiański), **grecką** (np. język grecki), **celtycką** (np. irlandzki, bretoński, szkocki, walijski), **albańską** (np. język albański), **bałtycką** (np. język litewski, łątewski). Grupa języków indo-irańskich obejmuje swym zasięgiem południowo-wschodnią część Azji od Indii po Turcję. Języki germańskie występują głównie w krajach Ameryki Północnej (Kanada, USA) oraz Europę Środkową, RPA i południowo-wschodnią część Australii, języki romańskie natomiast funkcjonują w Europie Zachodniej, krajach Ameryki Łacińskiej i Ameryce Południowej. Rodzina chińsko-tybetańska dzieli się na grupę chińską i tybetańsko – birmańską i obejmują wschodnie Chiny.

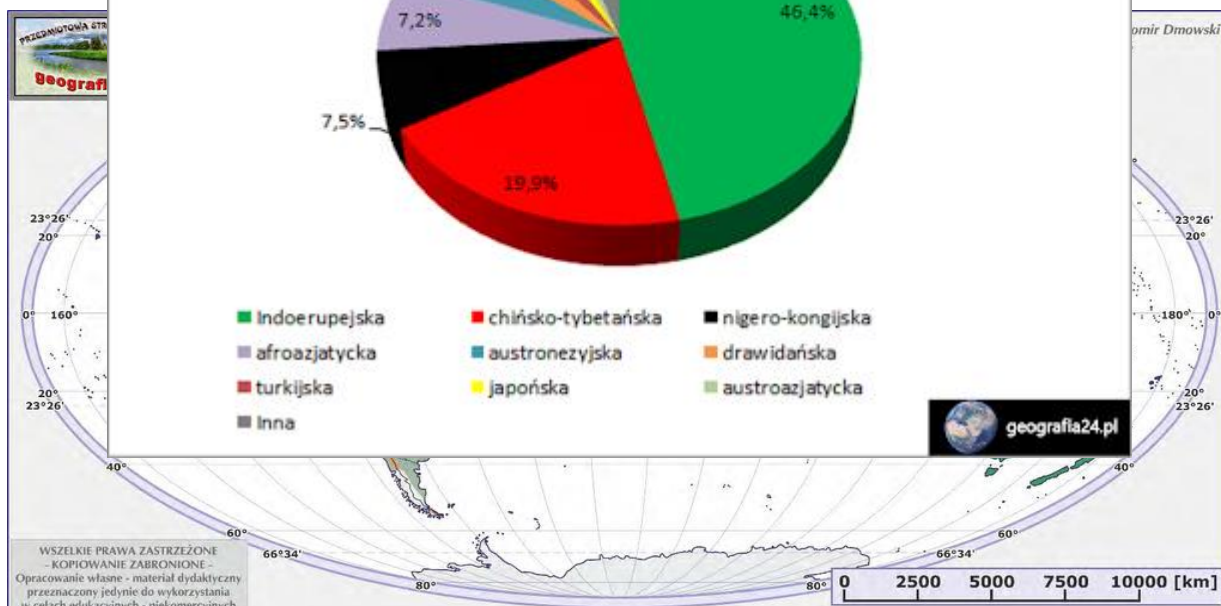
Rodzina afryko-azjatycka dzieli się na językową grupę semicką (np. język arabski, etiopski, hebrajski), kuszycką, berberską, egipską i czadyjską, z czego pierwsza z nich obejmuje praktycznie wyłącznie Półwysep Arabski, a pozostałe są rozmieszczone w północnych krajach Afryki. Ałtajska rodzina językowa obejmuje grupę turecką (z językiem tureckim, tatarskim, azerskim), mongolską, tungusko-mandżurską (z językiem tunguskim i mandżurskim), japońską i koreańską. Turecka grupa językowa obejmuje swym zasięgiem Turcję i kraje byłego Związku Radzieckiego, mongolska Mongolię, tungusko-mandżurska Syberię i północno-wschodnie Chiny, japońska Japonię i koreańska Koreę Północną i Południową. Austronezyjska rodzina językowa występuje na wyspach Oceanii, Indonezji, Madagaskarze. Rodzina nigero-kongijska występuje w krajach środkowej, wschodniej i południowej Afryki.

Języki klasyfikuje się także na:

- martwe - są to języki, które wyszły z użycia, np. łacina, starohebrajski, staroegipski, sumeryjski.
- żywe - są to języki współcześnie używane.

Główne języki świata (żywe)

Język	Ilość osób posługujących się danym językiem w mln
chiński	1200
hindi, urdu	380
angielski	370
hiszpański	360
arabski	210
bengalski	200
portugalski	200
rosyjski	160

Języki na świecie

Indoeuropejskie

- słowiańskie (np. polski, rosyjski, ukraiński, czeski, słowacki, słoweński i macedoński)
- germańskie (np. angielski, niemiecki, islandzki, szwedzki, norweski, duński i niderlandzki)
- romańskie (np. francuski, hiszpański, kataloński, włoski, portugalski i rumuński)
- indoirañskie (np. hindi, bengalski, urdu, perski i bengalski)
- pozostałe indoeuropejskie, w tym grupy:
 - bałtycka (np. litewski i łotewski),
 - grecka (np. grecki),
 - celtycka (np. irlandzki, bretoński, szkocki i walijski),
 - albańska (np. albański),
 - ormiańska (np. ormiański)

- chińsko-tybetańskie
- altajskie oraz:
- japoński i koreański
- afroazjatyckie (semito-chamickie)
- nigero-kongijskie (w tym języki kordofańskie i bantu)
- nilo-saharyjskie
- khoisan
- austronezyjskie
- drawidyjskie

- uralskie
- kaukaskie i baskijski
- austroazjatyckie
- australijskie i papuaskie
- paleosyberyjskie i eskimoskie
- indiańskie
- obszary niezamieszkałe